

Læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter

Gjelder fra 01.08.2007

Formål

Læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter kan brukes både i grunnskolen og innen videregående opplæring. Opplæringen etter denne læreplanen skal fremme tilpasset opplæring i henhold til gjeldende bestemmelser i Opplæringsloven og ivareta språklige minoriteters behov for særskilt norskopplæring. Skoleeier/skolen velger om den særskilte norskopplæringen skal gis etter læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter eller i form av særskilt tilpasning innenfor den ordinære læreplanen i norsk.

Elever både i grunnskolen og videregående opplæring med annet morsmål enn norsk og samisk har etter Opplæringslovens §2-8 (grunnskolen) og §3-12 (videregående opplæring) rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelig kompetanse til å følge opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Om nødvendig har slike elever også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

Det følger av premissene for den særskilte norskopplæringen at læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter er en overgangsplan som bare skal nyttes til elevene er i stand til å følge opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Læreplanen er nivåbasert, aldersuavhengig og gjelder for elever med ulik alder og erfaringsbakgrunn. Før opplæringen starter, må det vurderes og tas standpunkt til hvilket nivå i læreplanen opplæringen skal ta utgangspunkt i for den enkelte eleven.

Et hovedmål for opplæringen i grunnleggende norsk er utvikling av språklig selvtillit og trygghet. Opplæringen skal fremme norskspråklig utvikling, slik at elevene blir i stand til å følge ordinær opplæring i norsk og andre fag på norsk. Opplæringen må derfor ses i sammenheng med opplæringen i øvrige fag og læreplanen i norsk. Det skal legges til rette for at elevene gjennom utvikling av gode læringsstrategier og innsikt i egen språklæring utvikler sine norskspråklige ferdigheter så raskt som mulig.

Opplæringen i grunnleggende norsk skal ivareta lese- og skriveopplæringen og bidra til å utvikle elevenes ordforråd og begrepsforståelse i ulike fag. Samordning med lese- og skriveopplæring i morsmål og tospråklig fagopplæring kan styrke opplæringen i grunnleggende norsk. Opplæringen skal også bidra til interkulturell forståelse.

Det vil være naturlig å ta utgangspunkt i elevenes ulike erfaringer fra tidligere språklæring både i og utenfor skolen. Flexibilitet, individuell og lokal tilpasning er følgelig sentrale elementer i organiseringen av opplæringen.

Hovedområder

Grunnleggende norsk for språklige minoriteter er en aldersuavhengig og nivåbasert læreplan. Kompetansemålene er beskrevet for tre nivåer. Planen i grunnleggende norsk er utarbeidet i tråd med føringene i det europeiske rammeverket for språklæring (Common European Framework of Reference for Languages), som beskriver og definerer seks ulike språknivåer fra begynnernivå (A1) til avansert nivå (C2) og hvilke ferdigheter og språkkunnskaper som knyttes til hvert av nivåene.

Læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter er strukturert i fire hovedområder. Det er formulert kompetansemål innenfor hvert av hovedområdene. Bortsett fra hovedområdet *Språk og kultur* er de øvrige hovedområdene, *Lytte og tale*, *Lese og skrive* og *Språklæring*, for en stor del utarbeidet med utgangspunkt i de fire første nivåene i det europeiske rammeverket (A1, A2, B1 og B2).

Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng. Elever som følger denne planen, kan være på ulike nivåer innenfor de fire hovedområdene, og de kan bruke ulik tid på nivåene. Siden læreplanen er en overgangsplan, må måloppnåelse ses i sammenheng med kompetansemålene i den ordinære læreplanen i norsk for det aktuelle årstrinnet.

Faget er et fellesfag for alle utdanningsprogrammene i videregående opplæring. Opplæringen skal derfor gjøres mest mulig relevant for elevene ved å tilpasses de ulike utdanningsprogrammene.

Oversikt over hovedområdene:

Hovedområder			
Lytte og tale	Lese og skrive	Språklæring	Språk og kultur
Nivå 1	Nivå 1	Nivå 1	Nivå 1
Nivå 2	Nivå 2	Nivå 2	Nivå 2
Nivå 3	Nivå 3	Nivå 3	Nivå 3

Lytte og tale

Hovedområdet *lytte og tale* dreier seg om å forstå norsk tale, utvide ordforråd og begreper og gjøre seg forstått på norsk. Det innebærer å lytte og gjenkjenne språklige størrelser som lyder, ord, uttrykk og begreper, og å kunne bruke disse i egen tale. Videre omfatter hovedområdet utvikling av kommunikative ferdigheter gjennom muntlig språkbruk i forskjellige situasjoner og i arbeid med ulike temaer.

Lese og skrive

Hovedområdet *lese og skrive* dreier seg om skriftlig kommunikasjon og om utvikling av lese- og skrivekompetanse. Utvikling og utvidelse av ordforråd og begreper i ulike fag og temaer inngår i hovedområdet. Det omfatter videre lesing og skriving av tekster i ulike sjangere og bruk av varierte lese- og skrivestrategier. I hovedområdet inngår også bruk av skriftspråket for å innhente informasjon og for å utvikle og strukturere ideer og tanker.

Språklæring

Hovedområdet *språklæring* dreier seg om hva det innebærer å lære et nytt språk. Det omfatter også språk som system og språket i bruk. Et sammenlignende perspektiv på eget morsmål og norsk inngår i hovedområdet. Videre dreier det seg om kommunikasjons- og språklæringsstrategier og utvikling av språkkompetanse.

Språk og kultur

Hovedområdet *språk og kultur* dreier seg om språkets kulturelle betydning. Ulike måter å bruke språket på og språklig variasjon i Norge inngår i hovedområdet. I hovedområdet inngår også norsk språk- og tekstkultur i et historisk, flerkulturelt og internasjonalt perspektiv.

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter i faget er integrert i kompetansemålene der de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I grunnleggende norsk for språklige minoriteter forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Å kunne uttrykke seg muntlig i grunnleggende norsk for språklige minoriteter innebærer å lytte til og forstå innholdet i forskjellige muntlige ytringer og selv kunne gjøre seg forstått. Det omfatter også å tilpasse språket til ulike samtalepartnere, temaer og situasjoner.

Å kunne uttrykke seg skriftlig i grunnleggende norsk for språklige minoriteter innebærer å lære å skrive på norsk og videreutvikle sine skriveferdigheter. Skrivning er en måte å utvikle og strukturere ideer og tanker på. Det innebærer også variert bruk av ord og uttrykk, begreper, språklige mønstre og tekstskaping.

Å kunne lese i grunnleggende norsk for språklige minoriteter innebærer å lese norske tekster og videreutvikle sine leseferdigheter. Det innebærer også å bygge opp og utvide ordforråd, og å få leseerfaringer og opplevelser. I lesing inngår utvikling av strategier for å forstå nye ord, begreper og språklige mønstre. Det dreier seg også om å utvikle ferdigheter til å forstå og tolke innholdet i varierte tekster.

Å kunne regne i grunnleggende norsk for språklige minoriteter innebærer å forstå tall og matematiske begreper. Det dreier seg også om å kunne lese grafiske framstillinger, tabeller og statistikk. Logisk resonnement og problemløsning er en del av regneferdigheten.

Å kunne bruke digitale verktøy i grunnleggende norsk for språklige minoriteter innebærer å mestre nye tekstformer og uttrykksmåter. Det omfatter kommunikasjon med andre og å produsere, komponere og redigere tekster. Det handler videre om å finne fram til autentiske tekster innen ulike sjangere og bruke disse. Det dreier seg også om kritisk vurdering og bruk av kilder. Å ta hensyn til opphavsrett og personvern er en del av det å bruke digitale verktøy.

Kompetansemål

Etter nivå 1

Lytte og tale

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- forstå enkle beskjeder
- uttrykke egne følelser, tanker og ønsker
- presentere seg selv, stille og svare på spørsmål knyttet til egen person, familie, handlinger, hendelser og objekter i nære omgivelser
- delta i enkle samtaler, spørre hva ting heter og hva ord betyr, gi uttrykk for at en ikke forstår og be om hjelp
- forstå og bruke sentrale ord og uttrykk for å dekke grunnleggende behov i skolen og i fritiden
- forstå og bruke vanlige høflighetsformer
- uttale norske språklyder: vokaler, konsonanter, konsonantforbindelser og diftonger
- forstå og bruke tall i praktiske situasjoner

Lese og skrive

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- beherske det norske alfabetet med små og store bokstaver
- knytte bokstavene til lyder og trekke lydene sammen til ord
- gjenkjenne navn, tall, logoer og skilt
- samtale om sammenhengen mellom bilde og tekst i enkle sammensatte tekster
- lese tilpassede tekster med flyt og sammenheng
- forstå hovedideen i enkle faglige tekster, informasjonstekster og beskrivelser
- skrive enkle tekster og beskjeder med funksjonell håndskrift og digitalt
- fylle ut enkle skjemaer med personlige opplysninger
- finne aktuelle bøker eller tekster på biblioteket og på Internett

Språklæring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- eksperimentere med språklyder, ord og uttrykk, rim og regler
- sammenligne språklyder, ord og uttrykk på morsmålet og norsk
- bruke enkle strategier for leseforståelse
- gi eksempler på hvordan skriftbildet varierer avhengig av skriftsystem
- samtale om forholdet mellom tale og skriftspråk
- samtale om eget arbeid med å lære det nye språket og bruk av ulike læringsstrategier

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om innholdet i noen eventyr, sanger og dikt
- samtale om innholdet i gåter, vitser eller andre humoristiske tekster
- samtale om personer og handlinger i tekster fra dagliglivet, fortellinger eller annen litteratur

Etter nivå 2

Lytte og tale

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- snakke med tydelig uttale
- gi uttrykk for egne meninger
- beskrive seg selv, familie, venner, fritid, skole, arbeidsliv og nærmiljø
- ta imot og gi informasjon og beskjeder i ulike situasjoner
- samtale med og stille spørsmål til medelever om faglige emner og hendelser i hverdagen
- samtale om innholdet i filmer, dataspill, litterære tekster og teaterstykker
- lytte til andre og gi respons på fortellinger og beskrivelser
- gjengi hovedinnholdet i dramatiserte eller illustrerte muntlige framstillinger og fortellinger
- forstå og bruke tall og størrelser i praktiske situasjoner

Lese og skrive

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lese og forstå ulike typer tekster
- finne frem til og gjengi med egne ord informasjon i enkle fagtekster
- bruke grunnleggende regler for tegnsetting
- uttrykke egne følelser og meninger i egen skrivning
- ordne tekster med overskrift, innledning og avslutning
- gi eksempler på hvordan ord og bilde virker sammen i tekster
- skrive enkle fagtekster, sammensatte tekster, fortellinger og brev
- fylle ut relevante skjemaer
- bruke digitale medier til å skrive og gi hensiktsmessig respons på meldinger
- foreta informasjonssøk, skape, lagre og gjenhente tekster ved hjelp av digitale verktøy
- lese og forstå tabeller og grafiske framstillinger

Språklæring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke grunnleggende strukturer for setningsbygging og tekstbinding
- identifisere og beskrive ulike ordklasser og funksjonene til disse ordklassene
- beherske ulike strategier for å lære nye ord og begreper
- samtale om kommunikasjonsstrategier
- bruke egne erfaringer til å snakke om likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål
- beskrive og vurdere egen framgang med å lære norsk

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om sentrale personer og handlinger i et utvalg skjønnlitterære tekster og tekster fra dagliglivet
- fortelle om noen lokale og sentrale norske personer, steder og begivenheter
- forklare betydningen av noen faste uttrykk, sentrale ordtak og språklige bilder
- forklare hvordan valg av ord, stemmebruk og kroppsspråk kan uttrykke forskjellige holdninger
- samtale om språklig mangfold i Norge
- sammenligne ulike levesett, tradisjoner, omgangsformer og skikker
- uttrykke egne tanker om personer og handlinger i norske TV-programmer, filmer og teaterstykker

Etter nivå 3

Lytte og tale

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- uttrykke og grunngi egne standpunkter og vise respekt for andres
- ta ordet, bruke faglige ord og begreper og delta aktivt i ulike opplæringssituasjoner
- presentere et fagstoff muntlig med og uten hjelpemidler
- oppsummere og beskrive innholdet i filmer, teaterstykker, radio- og tv-programmer og beskrive egne reaksjoner på disse
- fortelle om interesser, hendelser og erfaringer knyttet til egen hverdag tilpasset situasjon, formål og mottakere
- bruke kommunikasjonsstrategier både i forberedte og uforberedte situasjoner for å forstå eller gjøre seg forstått
- gjennomføre planlagte presentasjoner gjennom rollespill, drama, opplesning og intervju

Lese og skrive

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke varierte og hensiktsmessige lesestrategier i arbeid med ulike teksttyper
- hente informasjon fra fagtekster og bruke dette til å løse oppgaver
- skrive sammendrag av tekster om aktuelle emner i aviser, blader og på Internett
- lese skjønnlitterære tekster i ulike sjangere og presentere egne opplevelser og leseerfaringer
- gi eksempler på hva som gjør en tekst lett eller vanskelig å forstå
- lese og snakke om enkle tekster på sidemålet
- bruke et variert ordforråd for å uttrykke følelser og meninger i egen skriving

- gjenkjenne de språklige virkemidlene gjentakelse, sammenlikning og metaforer
- strukturere tekst etter tidsrekkefølge og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt
- produsere sammensatte tekster med bilder, utsmykninger og varierte skrifttyper
- bruke tekster hentet fra Internett og følge regler om opphavsrett og kildebruk
- bruke regler for ortografi, tegnsetting og setningsstruktur i egen skriving
- finne litteratur og stoff til egne skrive- og arbeidsoppgaver på bibliotek og Internett
- bruke ordbøker, oppslagsverk og digitale hjelpemidler
- beskrive og tolke grafiske presentasjoner av tall og andre data

Språklæring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- snakke om erfaringer med hvor, hvordan og når eleven bruker ulike språk
- samtale om bruk av ironi og humor i språket
- reflektere over egen erfaring med ulike lese- og læringsstrategier
- snakke om talemålsvariasjon, stemmebruk og kroppsspråk i ulike språk
- identifisere likheter og forskjeller mellom norsk og eget morsmål
- reflektere over egen flerspråklighet og dens betydning for egen læring av fag og språk

Språk og kultur

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- presentere egne tolkninger av personer og handlinger i relevant skjønnlitteratur
- presentere viktige tema i noen sentrale norske samtidstekster
- samtale om særlige kjennetegn ved noen norske dialekter
- forklare opphavet til noen vanlige norske ord og uttrykk
- forklare hvordan språk og sjangere brukes forskjellig i ulike sosiale sammenhenger
- sammenlikne ironi og humor i ulike språk
- samtale om hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper
- samtale om hvordan norsk språk endrer seg over tid

Vurdering

Bestemmelser for vurdering:

Nivå	Ordning
Nivå 1 – 3	Det er utarbeidet kartleggingsverktøy i tilknytning til læreplanen. Når elevene har nådd målene i læreplanens nivå 3, skal de følge ordinær norskopplæring og bli vurdert i samsvar med denne. Det gis derfor ikke vurdering med karakter.